

Perspektywy polityki zagranicznej Japonii po rezygnacji Abe Shinzo

Oskar Pietrewicz

16 września nowym premierem Japonii został Suga Yoshihide – najbliższy współpracownik dotychczasowego szefa rządu Abe Shinzo. Będzie on kontynuował politykę zagraniczną i bezpieczeństwa swojego poprzednika w warunkach zaostrzającej się rywalizacji USA z ChRL. Zawarte w ostatnich latach japońsko-unijne porozumienia o partnerstwie gospodarczym i strategicznym oraz coraz bardziej asertywna postawa Unii wobec Chin stwarzają szansę na pogłębienie współpracy UE z Japonią.

28 sierpnia premier Abe Shinzo zrezygnował z urzędu, tłumacząc swoją decyzję problemami zdrowotnymi. Był najdłużej urzędującym premierem w historii Japonii (7 lat i 8 miesięcy). Dymisja nastąpiła w momencie [pogarszającej się sytuacji gospodarczej kraju w związku z pandemią COVID-19](#). Mimo przeznaczenia ogromnych środków w ramach [pakietu stymulacyjnego](#) w drugim kwartale br. PKB Japonii spadł o 28,1% w ujęciu rocznym – najwięcej od zakończenia II wojny światowej. Krytyczna ocena działań rządu w ramach walki z pandemią przyczyniła się do rekordowo niskiego poparcia dla gabinetu Abe, które w sierpniu wynosiło 34%.

16 września nowym premierem został Suga Yoshihide, wieloletni szef kancelarii Abe. Dwa dni wcześniej zdobył on zdecydowaną większość w głosowaniu na szefa rządzącej Partii Liberalno-Demokratycznej. Obie funkcje będzie sprawował do października przyszłego roku, gdy ponownie odbędą się wybory na przewodniczącego partii, a następnie wybory parlamentarne. Ze względu na bliską współpracę Sugi z Abe nowy premier będzie korzystał z dorobku poprzednika w polityce zagranicznej.

Osiągnięcia Abe. Sukcesem Abe było wprowadzenie zmian instytucjonalnych usprawniających proces decyzyjny w polityce zagranicznej i bezpieczeństwa. Powstała w 2013 r. Rada Bezpieczeństwa Narodowego odpowiada za wyznaczanie założeń i kierunków w tym obszarze. W tym samym roku Japonia, po raz pierwszy w powojennej historii, przyjęła Narodową strategię bezpieczeństwa (NSB). Choć ostatecznie Abe nie zrealizował nadrzędnego celu, jakim była rewizja pacyfistycznej konstytucji, to w ramach działań na

rzecz [tzw. aktywnego pacyfizmu](#) doprowadził do reinterpretacji jej art. 9. Pozwoliło to przyjąć ustawodawstwo umożliwiające Japonii eksport uzbrojenia i udział w operacjach zbiorowej samoobrony.

Za rządów Abe Japonia zintensyfikowała politykę w regionie Indo-Pacyfiku rozumianym jako obszar od Azji Wschodniej przez Południową do Bliskiego Wschodu i Afryki. Zgodnie z ogłoszoną w 2016 r. wizją wolnego i otwartego Indo-Pacyfiku (*Free and Open Indo-Pacific*, FOIP) Japonia zamierza kształtować sytuację w regionie na trzech płaszczyznach. W wymiarze normatywnym współpracuje politycznie z państwami podzielającymi zasady liberalnego porządku międzynarodowego opartego na rządach prawa, swobodzie żeglugi i wolnym handlu. W wymiarze gospodarczym kładzie nacisk na budowę szeroko rozumianych połączeń (*connectivity*), zawieranie umów handlowo-inwestycyjnych i inwestycje infrastrukturalne wysokiej jakości. W odróżnieniu od [budzącej zastrzeżenia chińskiej inicjatywy Pasa i Szlaku](#) Japonia realizuje na obszarze FOIP projekty szacowane na ok. 200 mld dol. przy poszanowaniu zasad transparentności i uwzględnieniu lokalnych potrzeb, w tym przestrzeganiu praw pracowniczych i norm środowiskowych. Wyrazem działań Japonii na rzecz instytucjonalizacji wolnego handlu na Pacyfiku było [przyjęcie Porozumienia transpacyficznego bez udziału USA \(CPTPP\), po tym jak administracja Donalda Trumpa wycofała się z tej umowy](#). W wymiarze bezpieczeństwa Japonia rozbudowuje własne zdolności i współpracę obronną, aby zapewnić bezpieczeństwo morskie. Przejawem tego jest powrót do zainicjowanej w

BIULETYN PISM

2007 r. formuły Quad (kooperacja Japonii, USA, Australii i [Indii](#)) oraz zawiązanie współpracy obronnej z państwami ASEAN-u.

Za rządów Abe Japonia pogłębiła więzi sojusznicze z USA i współpracę z UE. Abe utrzymywał jak najlepsze relacje osobiste z Trumpem, co pomogło Japonii nie tylko rozwinąć współpracę w dziedzinie bezpieczeństwa, lecz także [utrzymać stosunkowo korzystne dla niej relacje handlowe](#). Polityka Japonii w regionie zyskała uznanie USA, które w oparciu o japońską koncepcję FOIP sformułowały w latach 2017–2019 własną [strategie wobec Indo-Pacyfiku](#). W stosunkach z UE Japonia zawarła umowy o partnerstwie [gospodarczym](#) i strategicznym oraz porozumienie na rzecz *connectivity*.

Wyzwania stojące przed Sugą. Wyzwaniem dla Japonii pozostaje [balansowanie w warunkach rywalizacji USA z Chinami](#). Mimo sojuszu z USA Japonia nie popiera konfrontacyjnej postawy administracji Trumpa wobec Chin. Wynika to z powiązań gospodarczych – ChRL jest największym partnerem handlowym Japonii, która z kolei jest największym inwestorem w Chinach. W polityce japońskiej po 2018 r. – kiedy doszło do spotkania Abe z Xi Jinpingem w Pekinie – widoczna jest wola łagodzenia napięć dwustronnych i otwartość na współpracę z ChRL w projektach infrastrukturalnych w państwach trzecich. Niezależnie od tego stałym problemem dla Japonii pozostają chińskie manewry wojskowe na Morzu Wschodniochińskim wokół wysp Senkaku/Diaoyu (które są kontrolowane przez Japonię, lecz roszczą sobie do nich prawa Chiny), a także wokół Tajwanu i na Morzu Południowochińskim, co zagraża japońskiemu bezpieczeństwu energetyczno-gospodarczemu.

W stosunkach z USA problematyczne mogą być też spory w trakcie negocjacji ws. kosztów stacjonowania amerykańskich żołnierzy. Odstąpienie w czerwcu br. przez Japonię od budowy naziemnej wersji systemu antybalistycznego Aegis Ashore powoduje, że sojusznicy będą musieli wypracować wytyczne co do rozwoju japońskiej obrony przeciwrakietowej – istotnej w związku z rozbudową potencjału rakietowego nie tylko ChRL, lecz także Rosji i KRLD.

Japonia stanie też przed zadaniem pogłębiania współpracy gospodarczej w regionie Indo-Pacyfiku. Do końca roku mają zakończyć się negocjacje nad Regionalnym Kompleksowym Partnerstwem Gospodarczym (RCEP), obejmującym 15 państw regionu (państwa ASEAN-u, Japonia, Korea Płd., Chiny, Australia, Nowa Zelandia). Jako że większość japońskich inwestorów nie zamierza wycofywać produkcji z ChRL, rządowe plany dywersyfikacji łańcucha dostaw i przenoszenia zakładów produkcyjnych do Japonii, Azji Płd. i Płd.-Wsch. dotyczą jak dotąd towarów medycznych.

Wyzwaniem pozostają też spory z Rosją o Terytoria Północne / Wyspy Kurylskie i z Koreą Płd. o Takeshimę/Dokdo. W przypadku Rosji niewystarczające do rozwiązania sporów okazały się [intensyfikacja kontaktów na najwyższym szczeblu i pogłębienie relacji gospodarczych](#). W przypadku Korei Płd. spór terytorialny nakłada się na [wzrost napięć po 2019 r. wokół zaszczości historycznych i kwestii handlowych](#). W stosunkach z Koreą Płn. nierozwiązanym i istotnym w polityce wewnętrznej problemem pozostaje kwestia japońskich obywateli porwanych przez KRLD w latach 70. XX w., z których co najmniej kilku nadal tam przebywa.

Wnioski. Spuścizna Abe będzie kształtowała politykę zagraniczną i bezpieczeństwa Japonii w kolejnych latach. Ogłoszona przez niego wizja FOIP stanowi spójną koncepcyjnie odpowiedź na politykę ChRL w regionie.

Konieczność skoncentrowania się na problemach wewnętrznych i tymczasowy charakter rządów Sugi sprawiają, że nie będzie on wprowadzał istotnych zmian w polityce zagranicznej. Z racji na brak doświadczenia na tym polu będzie przede wszystkim polegał na obytych członkach gabinetu, w tym Motegim Toshimitsu, który pozostał ministrem spraw zagranicznych.

Suga zapowiedział skoncentrowanie się na wzmacnianiu sojuszu z USA i wielostronnej współpracy w wymiarze bezpieczeństwa i gospodarki z demokracjami w regionie Indo-Pacyfiku. Planowana jest też rewizja NSB, tak aby odpowiadała ona na zagrożenia rakietowe ze strony KRLD, aktywność ChRL na morzach oraz wywołane pandemią problemy związane z bezpieczeństwem ekonomicznym. W trosce interesy gospodarcze Japonia będzie zabiegać o stabilne stosunki z ChRL, czemu mogłaby służyć przełożona z kwietnia br. wizyta Xi Jinpinga. Z racji na sprawowaną dawniej funkcję ministra ds. porwanych obywateli Suga może starać się przekonać Koreę Płn. do ich zwolnienia. Nowy premier może też zapoczątkować poprawę stosunków z Koreą Płd., której władze i społeczeństwo krytycznie oceniały Abe.

Japonia będzie kontynuować współpracę z UE w oparciu o porozumienia z ostatnich lat. Wolę pogłębienia kooperacji z Japonią potwierdzają przyjęte przez Francję (maj 2019) i Niemcy (wrzesień 2020) dokumenty strategiczne wobec Indo-Pacyfiku. Powodzenie japońsko-europejskich przedsięwzięć będzie wymagało m.in. większej niż dotychczas [współpracy politycznej i praktycznej w ramach partnerstwa NATO–Japonia](#) oraz zwiększenia wkładu obu stron do funduszu gwarancyjnego UE, aby mobilizować kapitał prywatny do finansowania projektów infrastrukturalnych między Europą i Azją. W stosunkach z Polską Japonia będzie rozwijać współpracę, wzmocnioną przy okazji spotkania premierów Abe i Morawieckiego w Tokio w styczniu br., zwłaszcza na polu inwestycyjnym jako drugi po Korei Płd. azjatycki inwestor w Polsce.